

סימן קיח דיני הכנת הסדר

יין לארבע כוסות

- א. יהדר אחר יין יפה (=טוב) למצות ארבע כוסות. (סעיף א)
- ב. אם יש בנמצא יין אדם יפה כמו יין לבן וכשר כמו הלבן, מצוה בו יותר מאשר בלבן, שנאמר: "אל תרא יין כי יתאדם" (משלי כג, לא) שחשיבותו של יין גדולה יותר כשהוא אדם. ועוד, לפי שיש בו זכר לדם, שהיה פרה שוחט ילדי בני ישראל. (סעיף א)
- ג. במדינות שהאמות טפשים וסכלים להעליל עלילות שקרים (=עלילת דם), נמנעו מלקח יין אדם אלא לקחו יין אחר. (סעיף א)

הכנת הפרס

- ד. פרס נוהגין הרבה לקח פטרוזיליה. (סעיף ב)
- ה. טוב יותר לקח סלרי שיש לו טעם טוב כשהוא חי. (סעיף ב)
- ו. המבחר הוא לקחת צנון. (סעיף ב)

דעת אדמו"ר הזקן: אם אין לו סלרי - יקח ירק מאיזה מין שידצה, רק שלא יהיה מסוג הירקות שיוצאין ידי חובת מרור באכילתו.

מנהג חב"ד: נוהגין לקח בצל (או תפוח אדמה).

מנהג הספרדים: לוקחים ירק הנקרא פרס, סלרי, ויש לוודא שהירק נקי מתרקים.

- ז. כינו מערב יום טוב מי מלח לטבול הפרס. (סעיף ד)
- ח. אם מכין מי מלח ביום טוב, צריך לעשות בשנוי שיתנו תחלה את המים ואחר כך את המלח. (סעיף ד)

דעת אדמו"ר הזקן: מותר לעשות מי מלח ביום טוב. אם חל פסח בשבת יכין לפני השבת, ואם לא עשה יעשה בשבת רק מעט כפי הנחויץ לטבול זה בלבד ואין צורך בשנוי.

הכנת המרור

- ט. לצרף **מרור** נוהגין לקח תמכא (= שרש לבן חריף המכנה 'חזרת'). (סעיף ג)
- י. כיון שהוא חריף מאד, יכולין לפררו במגדת. רק שיזהרו שלא להפיג (=לבטל) הטעם לגמרי. (סעיף ג)
- יא. עדיף לפררו **מערב החג** כדי להפיג מעט את חריפותו. ואם לא עשו מערב החג מתר לפררו בליל החג **בשנוי**. (סעיף ג)

דעת אדמו"ר הזקן: אסור לפררו בחג באמצעות פמפיה, גם לא על ידי שנוי, אלא יחתוך בסכין.

- יב. אם החג חל בשבת בודאי **אסורין** לפררו בשבת, אלא צריכין לפררו מערב החג ויכסוהו עד הלילה. (סעיף ג)
- יג. **יותר טוב** לקחת חסה ל**מרור** כי נוח לאכילה, ונקרא מרור לפי שששוהה בקרקע נעשה הקלח מר. (סעיף ג)

דעת אדמו"ר הזקן: מצוה לקח חסה גם אם עולה בלקר.

מנהג חב"ד: נוהגים לקח גם תמכא (המכנה 'חזרת') וגם חסה ולהשתמש בשניהם הן למרור והן לכוף.

מנהג הספרדים: לוקחים עלי חסה, ויש המוסיפים לחסה מעט תמכא ('חזרת').¹

- יד. **יוצאין ידי חובה** גם בעלש, בחתבינה ובלענה (בדרוך פלל מינים אלו אינם מצויים). (סעיף ג)
- טו. פל המינים ש**יוצאין בהם ידי חובה** מצטרפין זה עם זה **לכזית**. (סעיף ג)
- טז. **יוצאין ידי חובה** בין בעליו בין בקלחין אבל לא בשרשים. דהינו (=כלומר) בשרשים הקטנים המתפצלים לכאן ולכאן. (סעיף ג)
- יז. השרש הגדול שבו גדלים העלים, אף שהוא טמון בקרקע הרי הוא בכלל קלח. (סעיף ג)
- יח. **טוב יותר** לטל העלים והקלח שיוצאים חוץ לקרקע, כי יש **אומרים** שמה שהוא בתוך הקרקע נקרא שרש. (סעיף ג)

- ט. אין יוצאין בעלים ידי חובה אלא אם הם לחים. (סעיף ג)
- כ. יוצאין בקלחים ידי חובה בין לחים בין יבשים, אך לא במבשלין או פבושין (=שְׁהוּי שְׁרוּיִים זְמַן רַב בְּמִים, או בְּצִיר וְחֻמֵץ אֶפְלוּ לְזֶמֶן קָצֵר). (סעיף ג)

הכנת החרסת

- כא. החרסת צריך שתהיה עבה (=סמיכה) זכר לטיט. (סעיף ד)
- כב. בשעה שצריך לטבל את המרור ישפף לתוך החרסת יין או חמץ, שתהיה רפה זכר לדם, וגם שיהא ראוי לטבל בה. (סעיף ד)

כתב אדמו"ר הזקן: היין או החמץ ששופף יהיו אדמים.

מנהג הספרדים: ישפף יין אדם לתוך החרסת.

- כג. יש לעשות את החרסת מפרות שנמשלה בהם פנסת ישראל, כגון תאנים, שגאמר "התאנה חנטה פגיה" (שיר השירים ב, ג). ואגוזים, שגאמר "אל גנת אגוז" (שם ג, יא). ותמרים, שגאמר "אעלה בתמר" (שם ד, ט), ורמונים שגאמר "כפלח הרמון" (שם ד, א). ותפוחים, זכר למה שגאמר "תחת התפוח עורתיך" (שם ח, ה), שהיו הנשים במצרים יולדות את בניהן בלי עצב. ושקדים, על שם ששקד הקדוש ברוב הוא להביא את הקץ (=קץ הגלות והשעבוד). (סעיף ד)

מנהג חב"ד: לעשות החרסת לוקחים תפוחים, אגסים ואגוזים בלבד.

- כד. צריך לתן בתוך החרסת תבלין הדומה לתבון, כגון קנמון וזנגביל, שאינו נדכין (=נטחנים) הדק היטב ויש בהן חוטין כמו תבון. זכר לתבון שהיו מגבלין בתוף הטיט. (סעיף ד)

מנהג חב"ד: לא לקחת קדה וקנמון מחשש תערובת חמץ.

- כה. אם החג חל בשבת לא ישפף את היין או את החמץ לתוך החרסת, כי צריך לעשות בשנוי, אלא יתן את החרסת לתוף היין והחמץ. (סעיף ד)

דעת אדמו"ר הזקן: יזהר לרפף החרסת ביין או בחמץ מערב שבת, ואם שכח ירפף בשבת בשנוי. ויכול לערבב באצבע (ולא על ידי פף) או לאחז בפלי מבחויץ ולנענעו עד שיתערבב.

הכנת הזרוע והביצה

- כו. תקניו חכמים שיהיו על השלחן בשעת אמירת ההגדה שני מיני תבשילין: אחד זכר לקרבן פסח, ואחד זכר לקרבן חגיגה, שהיו מקריבין בזמן שבית המקדש היה קיים. (סעיף ה)
- כז. נהגו שאחד מן התבשילין יהיה בשר ויהיה מהפרק הנקרא זרוע, לזכר שגאלם הקדוש ברוך הוא בזרוע נטויה. (סעיף ה)
- כח. צולים את הזרוע על הגחלים, זכר לקרבן פסח שהיה צלי אש. (סעיף ה)

מנהג חב"ד: נוהגים לקחת חלק מצינור עוף, שאינו כשר לקרבן פסח, כדי שלא יבואו לחשב שמדובר בקרבן פסח ממש. כמו כן נוהגים להסיר את רב הבשר מעל עצמות הזרוע, ולהשאיר רק מעט בשר.

- כט. התבשיל השני יהיה ביצה, משום ד'ביצה' בלשון ארמי 'ביצה', כלומר דבועי רחמנא למפרק יתנא בדרעא מרממא (= שרצה השם לפדות אותנו בזרוע רמה). (סעיף ה)
- ל. עושין את הביצה בין צלוייה בין מבשלת. (סעיף ה)

מנהג חב"ד: שולקים את הביצה עד שתתקשה.

- לא. צריך לצלות ולבשל את הזרוע ואת הביצה מערב יום טוב. אם שכח לעשות זאת מערב החג ויודע בנדאות שיאכל מהם בחרג עצמו, יצלה ויבשל אותם בליל החג. (סעיף ה)

מנהג חב"ד: את הביצה אוכלים בסעודת החג ולכן אפשר לבשלה ביום טוב. אבל את הזרוע לא אוכלים בכלל ולכן אסור לצלותה ביום טוב.

סדר הקערה

- לב. סדר הקערה של ליל הסדר כך הוא: מניח שלש מצות על הקערה ופורס עליהן מפה נאה. עליה מניח את הזרוע כנגד הימין שלו, את הביצה משמאל, ואת המרור לברכה באמצע. את החרסת מניח תחת הזרוע, את הפרפס תחת הביצה, ואת המרור לכורך באמצע. כך: זרוע, ביצה, מרור, חרסת, פרפס, מרור. (סעיף ח)

מנהג חב"ד: נוהגים להניח קערה תחת המצות, לקחת מצות פפופות (קעורות), ולהפסיק במפה בין מצה למצה.

מנהג הספרדים: מסדרים את הקערה בסדר הנזכר, אבל לא שמים אותה מעל המצות.³

מושבנו, שלחנו וכליו בליל הסדר

לג. זכין מושבו לליל הסדר מבעוד יום במצעים נאים כפי יכלתו, ובאפן שיוכל להסב בשמאלו. (סעיף ו)

לד. אפלו אם הוא אטר (=שמאלי) יסב בשמאלו. (סעיף ו)

לה. בן אצל אביו חיב בהסבה. (סעיף יא)

לו. תלמיד אצל רבו אינו רשאי להסב. (סעיף יא)

לז. גם את הקערה זכין מבעוד יום, כדי שמיד בבואו מבית הכנסת יוכל לערוך את הסדר בלי עכוב. (סעיף ו)

מנהג חב"ד: את הקערה מכינים רק לאחר שחוזרים מתפלת ערבית, לפני הקדוש.

לח. אף על פי שבכל השנה טוב למעט בכלים נאים, זכר לתרבונו, מכל מקום בליל פסח טוב להרבות בכלים נאים כפי כחו. ואפלו הפלים שאינן צריכין לסעודה, יסדרם יפה על השלחן לנוי, זכר לחרות. (סעיף ז)

לט. הפוסות יהיו שלמות בלי שום פגימה, ומודחות (=שטופות) יפה, וכל אחת מהן תחזיק (=תכיל) לכל הפחות רביעית⁸⁶ סמ"ק. (סעיף ט)

מ. נוהגין ללבש קיטל וזכינו גם בן מבעוד יום. (סעיף י)

מנהג חב"ד: אין לובשין קיטל לליל הסדר.

דיני הדלקת הנרות וכניסת החג

מא. לפני כניסת החג יש להדליק נרות ולברך: "ברוך אתה .. להדליק נר של יום טוב" ו"שהחינו", ואם חל החג בשבת יש לברך "להדליק נר של שבת ושל יום טוב".

מב. כְּשֶׁהָהֶגֶג חָל בַּיּוֹם הַל נִתֵּן לְהַדְלִיק אֶת הַנֵּרוֹת גַּם לְאַחַר כְּנִיסַת הָהֶגֶג, בְּהַעֲבָרָה מֵאִשׁ שֶׁהַדְּלָקָה לִפְנֵי כְּנִיסַת הָהֶגֶג, אֶף לְכַתְחֻלָּה רְצוּי לְהַדְלִיק אֶת גִּירוֹת הָהֶגֶג לִפְנֵי שְׂקִיעַת הַחֲמָה⁴.

מג. אִם חָל הָהֶגֶג בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת, יֵשׁ לְהַדְלִיק אֶת הַנֵּרוֹת רַק לְאַחַר זְמַן צְאֵת הַשַּׁבָּת, בְּהַעֲבָרָה מֵאִשׁ שֶׁהַדְּלָקָה לִפְנֵי כְּנִיסַת הַשַּׁבָּת, וְעַלֶּיהָ לֹמַר קִדְּם הַהַדְּלָקָה אֶת גִּסַּח "וַתּוֹדִיעַנִי" בַּתְּפִלַּת עֲרַבִּית, אוֹ "בְּרוּךְ הַמְּבַדִּיל בֵּין קִדְּשׁ לְקִדְּשׁ"⁵.

יְתֵר דִּינֵי הַדְּלָקַת הַנֵּרוֹת מוֹפִיעִים בְּכַרְךָ ב, הַלְכוֹת שַׁבָּת, פְּרָק שְׁנִי.

מד. אַחַר תְּפִלַּת מִנְחָה אוֹמְרִים סֵדֶר קָרֵבֵן פְּסַח⁶, כְּמוֹפִיעַ בְּסִדּוּר וּבַהֲגָדָה שֶׁל פְּסַח.

מה. כְּשֶׁחָל לַיִל הָהֶגֶג בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת, מוֹסִיפִים בַּתְּפִלַּת שְׁמוֹנֵה עֶשְׂרֵה אֶת גִּסַּח "וַתּוֹדִיעַנִי"⁷ כְּמוֹפִיעַ בְּסִדּוּר.

מו. בַּתְּפִלַּת עֲרַבִּית שֶׁל הָהֶגֶג הִרְאִשׁוֹן שֶׁל פְּסַח אוֹמְרִים 'הַלֵּל שְׁלֵם', וְאִם חָל בַּשַּׁבָּת, אוֹמְרִים קִדְּם לְכֹן 'וַיְכַלֵּנוּ' וְאִין אוֹמְרִים 'בְּרַכָּה מַעֲיִן שִׁבְע' (הַמוֹפִיעָה בְּסִדּוּר אַחַר 'וַיְכַלֵּנוּ')⁸.

הליכות ומנהגים

א. נשים וילדים ומי שקשה לו לשתות יין יקחו מיץ ענבים לארבע כוסות.

ב. השמוש ב**יין שביעית** דורש זהירות מיוחדת ולכן עדיף שלא להשתמש ב**יין** זה לארבע כוסות. בפרט אסור להשתמש בו לכוס השני ששופכים ממנו יין לאבוד (פאטר מפירים את עשר המכות).

ג. את החסה שלוקחים למרור יש לבדק היטב מחפש לחרקים לפני הקא.

1. ראו שולחן ערוך סימן תעג ס"ה. כף החיים שם ס"ק עב. קיצור שולחן ערוך לרבי ברוך טולידנו.

2. ראו כף החיים סימן תעג ס"ק צז. דרכי הלכה כאן.

3. ראו כף החיים סימן תעג ס"ק נח-נט.

4. מטה אפרים סימן תרכה, סעיף לג.

5. ראו בכל זה ב'שבח המועדים' עמ' 14 ובמקורות המצוינים שם בשולי הגליון.

6. סידור אדמו"ר הזקן.

7. שולחן ערוך, סימן תקצא.

8. ראו סידור תהלת ה' (קה"ת תשס"ב) עמ' 164, ובמקורות המצוינים שם בשולי הגליון. ליל חג הפסח זו הפעם היחידה בה אומרים 'הלל' בשעת לילה (פעמיים - בתפילה ובשלחן הסדר).

מלאכת הבֵּעֵר אֵשׁ

טז. אָסוּר לְהוֹצִיא אֵשׁ חֲדָשָׁה בַּיּוֹם טוֹב, בֵּין מֵאֶבֶן, בֵּין מִזְכוּכִית (=עַל יָדֵי זְכוּכִית מְגֵדֶלֶת), בֵּין מֵעֲצִים הַנֶּעֱשִׂים בְּגִפְרִית (=גִּפְרוּרִים). וְכָל מָה שֶׁהִתֵּר הוּא רַק לְהִבְעִיר אֵשׁ מֵאֵשׁ קִיּוֹת לְצַרְף יוֹם טוֹב. (סעיף לא)

יז. כְּשֶׁהוּא עוֹרָף אֶת הָעֲצִים עַל הָאֲבָנִים לְהִבְעִיר אֵשׁ, אָסוּר מְשׁוּם שְׂעוֹשָׁה אֹהֶל, דְּהוּי (=שְׂעָה) כְּמוֹ שְׁתֵּי מַחִיצוֹת וְגַם עַל גְּבִיָּהּ, וְצָרִיף שְׂעִישָׁה שְׁנוּי, דְּהֵינּוּ (=כְּלוּמֵר) שְׂיֵאֱחֹז אֶת הָעֲצִים בְּיָדוֹ וַיִּתֵּן אֶת הָאֲבָנִים תַּחְתֵּיהֶם. (סעיף ה)

יח. וְכֵן כְּשֶׁמְעַמִּיד קְדֻרָה עַל אֲבָנִים לְהִבְעִיר תַּחְתֵּיהָ, לֹא יִנְיַחְנָה עַל גְּבֵי הָאֲבָנִים כְּדָרְכוֹ בַּחֵל, אֲלֹא צָרִיף שְׂיֵאֱחֹז אֶת הַקְּדֻרָה בְּיָדוֹ וַיִּכְנִיס אֶת הָאֲבָנִים תַּחְתֵּיהָ. (סעיף ה)

יט. אִם קָר וְרוּצָה לְהִסִּיק עֲצִים (בְּהַעֲבָרָה מֵאֵשׁ קִיּוֹת) כְּדֵי לְחַמֵּם אֶת הַבַּיִת, יֵשׁ לַעֲשׂוֹת עַל יָדֵי נְכָרִי. אוּלַם אִם הִקָּר גְּדוֹל עַד כְּדֵי כִּף שֶׁהִמְאָכְלִים נִקְרָשִׁים, וְהוּי (=וְזָהוּ) צָרִף אֲכָל נֶפֶשׁ מִמֶּשׁ, וּמִתֵּר אֶפְלוֹ עַל יָדֵי יְהוּדִי. (סעיף כט)

דעת אדמו"ר הזקן: המְנַהֵג לְהִתִּיר הַסִּקָּת עֲצִים לְחַמוּם, עַל יָדֵי יְהוּדִי, אֶפְלוֹ כְּשֵׁאִין הִקָּר גְּדוֹל כָּל כִּף.

כ. אִין עוֹשִׂין 'מְגָמֵר', דְּהֵינּוּ (=כְּלוּמֵר) לְפַזֵּר מִינֵי בְּשָׂמִים עַל הַגְּחָלִים, בֵּין לְהַרִיחַ בֵּין לְגַמֵּר (=לְפַזֵּר רִיחַ) בְּבֵית אֹר בְּפִלִים, דְּכַתִּיב: "לְכָל נֶפֶשׁ" (שְׁמוֹת יב, טז), וּבְעֵינָיו (=וְצָרִיף שְׂיֵהִיָּה) דְּבָר הַשְּׂוֶה לְכָל נֶפֶשׁ. אֲבָל 'מְגָמֵר' אִינוֹ נִצְרָף אֲלֹא לְמַפְנְקִים וּמְעַנְגִים. (סעיף לב)

כא. בְּעֵינָיו עֲשׂוֹן הַטִּיטוֹן (=סִיגְרִיּוֹת), נִחְלָקוּ הַפּוֹסְקִים זְכוּרִם לְבָרְכָה הָאֵם מִתֵּר אוֹ אָסוּר. (סעיף לב)

כב. גַּם הַמְּקַלֵּים וּמִתִּירִים אֶת הָעֲשׂוֹן מְשׁוּם מְלֹאכֶת הַבְּעֵרָה שֶׁהִתְרָה - צָרִיכִים לְהַזְהֵר שֶׁלֹּא לְהַפְשִׁיל בְּמְלֹאכֹת שֶׁלֹּא הִתְרוּ, כְּמוֹ מַחִיקָה [אִם פְּתוּבִים עַל הַנִּיר אוֹתִיּוֹת וְהוּא שׁוֹרְפוֹ, שְׂאָז אֵיכָא (=יֵשׁ) גַּם אָסוּר מַחִיקָה]. וְכֵן צָרִיף לְהַזְהֵר מִפְּנֵי אָסוּר כְּבוּי. (סעיף לב)

חֻמוֹם מִים וּבָשׂוּל

כג. מִתֵּר לְחַמֵּם מִים בַּיּוֹם טוֹב לְצַרְף רַחֲיִצַּת הַיָּדִים, אֲבָל אָסוּר לְחַמֵּם מִים לְצַרְף רַחֲיִצַּת כָּל הַגּוּף. (סעיף ל)

דעת אדמו"ר הזקן: מִתֵּר לְחַמֵּם מִים גַּם בְּשִׁבִיל רַחֲיִצַּת הַפְּנִים וְהַרְגְּלִים.

סימן קיט סדר ליל פסח

חג הפסח

א. התורה מצוה עלינו שבִּי"ד ניסן נקריב **קרבן פסח**, ובט"ו ניסן מתחילים שבִּעַת ימי **חג הפסח**, שְׁנַאָמַר: "בַּחֲדָשׁ הָרִאשׁוֹן בְּאַרְבַּעָה עָשָׂר לַחֲדָשׁ בֵּין הָעֲרָבִים פֶּסַח לֵה'. ובחמשה עשר יום לחדש הזה חג המצות לה', שבִּעַת ימים מצות תאכלו. ביום הראשון מקרא קדש יהיה לכם, כל מלאכת עבודה לא תעשו. והקרבתם אשה לה' שבִּעַת ימים, ביום השביעי מקרא קדש, כל מלאכת עבודה לא תעשו". (ויקרא כג, ה-ח)

הדלקת נרות

ב. היום הראשון והשביעי של פסח הם **ימים טובים** [ובחזון לאָרֶץ - גם היום השני והשמיני], והימים שבִּיניהם הם **חל המועד**.

לפני פניסת **החג** יש להדליק נרות ולברך: "ברוך אתה ... להדליק נר של יום טוב" וכן **ברכת "שְׁהֵינּוּ"**. ואם חל חג הפסח בשבת, יש לברך "להדליק נר של שבת ושל יום טוב".

כְּשֶׁהֵחָג חל ביום **חול**, נתן להעביר אש שהדלקה לפני פניסת החג ולהדליק את הנרות לאחר פניסת החג, אף **לכתחלה** רצוי להדליק את נרות החג לפני **שְׁקִיעַת החמה**.

אם חל החג במוצאי **שבת**, יש להדליק את הנרות רק לאחר צאת השבת, בהעברה מאש שהדלקה לפני פניסת השבת. לפני ההדלקה יש לברך 'ותודיענו' **בתפלת ערבית**, או 'ברוך המבדיל בין קדש לקדש'. יתר דיני הדלקת הנרות מופיעים בפרק ב, הלכות שבת, פרק שני.

ליל הסדר

ג. ליל החג הראשון של **פסח** נקרא **ליל הסדר** [ובחזון לאָרֶץ - גם הלילה השני], ובו יש סדר מיוחד הכולל כמה **מצוות ומנהגים** המיוחדים ללילה זה. סימני הסדר הם: **קדש, ורחץ, פרפס, יחץ, מגיד, רחצה, מוציא, מצה, מרור, כורס, שלחן עורה, צפון, ברה, הלל נרצה**. וכפי שזכרנו להלן.

קדש

- ד. אף על פי ש**בְּכָל שַׁבָּת וַיּוֹם טוֹב יְכוּלִין לְקַדֵּשׁ וְלֵאכֹל מִבְּעוֹד יוֹם לְהוֹסִיף מֵחֵל עַל הַקֹּדֶשׁ, בְּפֶסַח אֵינוֹ כֵּן, לְפִי שְׂמִצּוֹת אֲכִילַת מִצֵּה הִיא דְּוִקָא בְּלִילָה, כְּמוֹ קִרְבַּן פֶּסַח וְדַתְיָב בֵּיהּ (=שְׂפָתוֹב בּוֹ): "וְאָכְלוּ אֶת הַבֶּשֶׂר בְּלִילָה הַזֶּה" (שְׁמוֹת יב, ח), וְכֵן מִצְוֹת אַרְבַּע כּוֹסוֹת הִיא דְּוִקָא בְּלִילָה. וְכִינֵן שְׁגַם הַכּוֹס שֶׁל קִדּוּשׁ הִיא אַחַת מֵהָאַרְבַּע כּוֹסוֹת, לְכֵן אֵין מְקַדְּשִׁין עַד שֶׁהוּא וְדַאי לִילָה. (סעיף א)**
- ה. מִצֵּה לְחַלֵּק לְתֵינּוּקוֹת שְׂקָדִים וְאַגּוּזִים וְכַדוּמָה, כְּדִי שֶׁיֵּרְאוּ שְׂנוּי וַיִּשְׁאַלּוּ, וְעַל יְדֵי זֶה יִתְעוֹדְרוּ לְשֵׂאוֹל גַּם עַל מִצֵּה וּמְרוֹר וְהִסְבָּה. (סעיף א)
- ו. נְשִׁים חַיִּבוֹת בְּמִצְוֹת לֵיל הַסֶּדֶר וּבְשִׁעוּרֵיהֶן כְּמוֹ הַגְּבָרִים. יֶלֶד אוֹ יֶלְדָה שֶׁהִגִּיעוּ לְחֻנּוּךְ, דְּהֵינּוּ (=כְּלוּמֵר) שֶׁהֵם יוֹדְעִים מְקַדְּשֵׁת יוֹם טוֹב, וּמְבַיְנִים מַה שְׂמִסְפָּרִים מִיִּצְיַאת מִצְרַיִם, נוֹתְנִים לָהֶם גַּם כֵּן כּוֹס שֶׁיִּשְׁתּוּ מִמֶּנָּה. (סעיף א-ב)

דְּבָרֵי אֲדָמוֹ"ר הַזְּקֵן: וְכֵן חַיֵּב אָבִיהֶם לְחַנְּכֵם בְּשִׁתִּית כָּל אַרְבַּע הַכּוֹסוֹת, וְדַאי לְחַנְּכֵם בְּשִׁמִיעַת מַה שֶׁאוֹמְרִים עַל כָּל אַחַת מֵהַכּוֹסוֹת: הַקִּדּוּשׁ, הַהַגָּדָה, בְּרַפְת הַמְּזוֹן, הַהֲלֵל, הַלֵּל הַגָּדוֹל וְנִשְׁמַת כָּל חַי.¹

הַעֲרָה: כְּמוֹ כֵּן יֵשׁ לְחַנְּכֵם בְּאַכִילַת כּוֹסֵי מִצֵּה וְכַזִּית מְרוֹר.²

- ז. נוֹהֲגִין לְמַזֵּג כּוֹס אַחַת יוֹתֵר מִן הַמְּסַבִּין, וְקוֹרִין אוֹתָהּ כּוֹס שֶׁל אֲלִיָּהוּ הַנְּבִיא. (סעיף א)

מִנְהַג חַב"ד וּמִנְהַג סְפָרַד וְעוֹד קְהֵלוֹת: מוֹזְגִין כּוֹס שֶׁל אֲלִיָּהוּ רַק בְּסוֹף הַסְּעוּדָה (לְמִנְהַג חַב"ד - לְפָנֵי בְּרַפְת הַמְּזוֹן, וּלְמִנְהַג סְפָרַד וְעוֹד קְהֵלוֹת - רַק לְאַחַר בְּרַפְת הַמְּזוֹן וּשְׁתִּית כּוֹס שְׁלִישִׁית).

- ח. מִי שֶׁאֵינוֹ שׁוֹתֵה יֵין כָּל הַשָּׁנָה מְפָנֵי שְׂמִזִּיק לוֹ, אֵף עַל פִּי כֵן צָרִיךְ לְדַחֵק אֶת עֲצָמוֹ לְשִׁתוֹת אַרְבַּע כּוֹסוֹת. (סעיף י)
- ט. מִי שֶׁקָּשָׁה לוֹ לְשִׁתוֹת יֵין יְכוֹל לְמַזֵּג (=לְעַרְבֵב) אֶת הַיַּיִן בְּמַיִם, אוֹ לְשִׁתוֹת יַיִן צְמוּקִים [וְכֵן מִיץ עֲנַבִּים טְהוֹר שֶׁדֵּינּוּ כֵּינֵן]. (סעיף י)

דְּבָרֵי אֲדָמוֹ"ר הַזְּקֵן: כְּשֶׁמְעַרְבֵב מַיִם בַּיַּיִן, יֵשׁ לְהוֹדֵא שֶׁהֵינּוּ נִשְׂאָר בְּגֵדֵר "יַיִן" (תְּלוּי בַּחֶזֶק הַיַּיִן וּבְכַמוֹת הַמַּיִם). אִם

מוסיף מים במדה רבה מדי - מאבד הנין את שמו ואי
אפשר לברך עליו "בורא פרי הגפן".

7. משרת או אחד מבני ביתו? מוזגו את הכוסות, וכן בכל פעם שמוזגין? מוזגו
הם ולא הוא בעצמו כדי להראות דרך חרות. (סעיף ב)

מנהג חב"ד: אין מוקדקין שימזג מישהו אחר.

8. יזהר המקדש, ויזהיר לבני ביתו, שישתו מפל כוס לכל הפחות את הרב
בפעם אחת. ואם אפשר, טוב לעשות כדעת הפוסקים לשותות כוס
שלמה בכל ארבע הכוסות. (סעיף ב)

דעת אדמו"ר הזקן: העקר הוא שמספיק שתית רב רביעית
[44 גרם], אלא שטוב לחוש ולשותות את כל הכוס. ואם
קשה לו, מספיק לשותות את הרב.

9. לכתחלה צריך לשותות בפעם אחת את הנין שבכוס. אבל בדיעבד אפלו
אם הפסיק כמה פעמים באמצע יצא ידי חובה, אם לא שקה מתחלת
השתיה עד סופה יותר מפדי אכילת פרס [4 דקות].

מנהג חב"ד: בכל ארבע הכוסות שותים את כל הכוס,
ובבת אחת.

10. יכוננו פלם לצאת ידי חובה במצות ארבע כוסות, ומצות ספור יציאת
מצרים, ומצות אכילת מצה ומרור. (סעיף ב)

11. יעשה קדוש כפיתוב בהגדה, וישתנה בהסבת שמואל. (סעיף ב)

12. גם הנשים חייבות בכל מצוות הלילה, רק בהסבה אינן נוהגות. (סעיף ב)

מנהג ספרד: גם הנשים נוהגות בהסבה כמו האנשים.

13. כשחל ליל החג בשבת, מתחילים בקדוש "יום הששי"⁵, כסדר המופיע
בסדור ובהגדה של פסח.

14. כשחל ליל החג במוצאי שבת, עורכים קדוש ותבדלה יחד, לפי סדר
יקנה"ז (זין) - ברפת הגפן, קדוש - ברפת "מקדש ישאל והזמנים",
נר - ברפת "בורא מאורי האש", תבדלה - ברפת "המבדיל בין קדש
לקדש", זמן - ברפת "שהחינו"⁶.

מנהג חב"ד: בהבדלה זו אין מקרבים הנרות זה לזה ואין מביטים בצפרנים, אלא מביטים בעת הברכה בנרות כפי שהם.

ורחץ, כרפס

- יח. לאחר הקדוש **יטל ידיו וינגבון**, ולא יברך. (סעיף ג)
- יט. חותך מן הכרפס לעצמו ולכל בני ביתו, לכל אחד חתיכה קטנה - פחות מ**כפזית**. (סעיף ג)
- כ. טובליו את חתיכת הכרפס במי מלח, ומברכין ב**נרא פרי האדמה**. (סעיף ג)
- כא. בשעת ברפת בנרא פרי האדמה מכונים שהיא תפטר גם את המרור. (סעיף ג)
- כב. אוכלים את הכרפס, בהסבת שמאל. (סעיף ג)

מנהג חב"ד: אכילת הכרפס - שלא בהסבה.

יחץ

- כג. אחר כך נוטל את המצה האמצעית, וחולקה לשני חלקים, ומניח את החלק הגדול ליד מושבו לאפיקומן. (סעיף ג)

מנהג חב"ד: פורסין את המצה כשהיא מכסה בתוך המפה.

- כד. לפי שהאפיקומן הוא במקום קרבו פסח, לכן הוא חשוב ויהיה החלק הגדול. והחלק הקטן מחזירו לקערה למקומו. (סעיף ג)

מנהג חב"ד: את האפיקומן שוברים לחמש חתיכות.

- כה. נוהגין לכרוך את האפיקומן במפה, זכר למה שנגאמר: "משאתם צרות בשמלתם" (שמות יב, לד). ויש שמניחים אותו כף על שכמם, זכר ליציאת מצרים. (סעיף ג)

מנהג חב"ד: מצפינים את האפיקומן בין שתי פרייות.

מגיד

- כו. אחר כך מגלה קצת את המצות, ומגביה את הקערה, ואומרים את הקטע 'הא לחמא עניא, די אכלו ..', עד 'לשנה הבאה בני חורין'. (סעיף ג)

מנהג חב"ד: אין מגביהין את הקערה, אלא רק מגלין מקצת המצות.

- כז. אחר כף מוזגין **כוס שְׁנֵיָה**, והתנינוק שואל 'מה נשְׁתַּנָּה'. (סעיף ד)
 כח. אם אין תינוק, ישאל בן אחר, או בתו, או חבירו, או אשתו. (סעיף ד)

כתב אדמו"ר הזקן: אם אין לו אשה, ישאל את עצמו.

מנהג חב"ד: השואל מקדים לאמירת **מה נשְׁתַּנָּה**: אבא, אשאל אותך ארבע קשיות. לאחר ש**הקטנים** שואלים בקול, חוזרים המבגרים ואומרים בלחש את הקשיות (כולל ההקדמה "אבא אשאל אותך ארבע קשיות").

- כט. אחר כף אומרים 'עבדים היינו.. וממשיכים באמירת **נסח ההגדה**'. (סעיף ד)

מנהג הספרדים: בעדות הספרדים יש מנהגים מיוחדים שעושים לפני התחלת אמירת ההגדה - בצפון אפריקה נוהגים לקחת קערה ולסובב מעל ראש המסבים ואומרים בנעימה מיוחדת "בבהילו יצאנו ממצרים.. הא לחמא עניא.. בני חורין". ויש הנוהגים לקשור **מצה** על שכם הילדים, להראות פאלו יצאו ממצרים. ולפני אמירת **מה נשְׁתַּנָּה** יוצאים מחוץ לבית, וכשחוזרים אומרים שיצאו ממצרים וחוזרים לירושלים.

- ל. נכון לפרש לבני ביתו דברי **ההגדה** בלשון שמבינים. (סעיף ד)
 לא. אם גם בעצמו אינו מבין **לשון הקדש**, יאמר מתוך **הגדה** שיש בה תרגום ופרוש, ולאחר כל פסקה יפרש לעצמו בשפה שמבין. (סעיף ד)
 לב. במיחד יש להקפיד על הבנת המאמר '**רבן גמליאל היה אומר..**', פיון שצריכין להבין את **הטעם** לאכילת **פסח מצה** ומרור. (סעיף ד)
 לג. כשמגיע למלים: 'והיא שעמדה וכו' יבסח את **המצות** (שלא תראה הפת בשתה, שמניחין אותה ובמקומה מגביהים את הכוס) ונוטלין את הכוסות בידיהם, ואומרים '**והיא שעמדה..** עד 'והקדוש ברוך הוא מצילנו מימים'. (סעיף ד)
 לד. אחר כף חוזר ומגלה את **המצות**, וממשיך באמירת **ההגדה**. (סעיף ד)

לה. כְּשִׁמְגִיעַ לַמַּלִּים: 'מִצָּה זו', נוטל אֶת מַחְצִית הַמִּצָּה שֶׁבִּקְעָרָה וּמְרָאָה לְבִנְי בֵיתוֹ, וְאוֹמֵר: 'מִצָּה זו ..', וְכֵן בְּמָרוֹר זֶה' מַגְבִּיהָ אֶת הַמָּרוֹר. אֲבָל כְּשִׂאוֹמֵר 'פֶּסַח שֶׁהָיוּ אֲבוֹתֵינוּ אוֹכְלִים ..' לֹא יִגְבִּיהָ אֶת הַזֵּרוֹעַ שֶׁהוּא **זָכָר לַפֶּסַח**, שֶׁלֹּא יְהֵא נִרְאָה כְּאֵלוֹ הַקְּדִישׁוֹ לָכֶּה. (סעיף ד)

מְנַהֵג חֲב"ד: בְּאִמְרַת 'מִצָּה זו' אוֹחֲזִין אֶת הַמִּצָּה הַשְּׂנִיָּה וְהַשְּׂלִישִׁית (בְּאִמְצָעוֹת הַמִּפָּה שֶׁעֲלִיהֶן), וּבְאִמְרַת 'מָרוֹר זֶה' מְנִיחַ יָדָיו עַל הַמָּרוֹר וְהַכּוֹרֵף שֶׁבִּקְעָרָה.

לו. כְּשִׁמְגִיעַ ל'לְפִיקָה' מְכַסֶּה אֶת הַמִּצּוֹת, וְנוֹטֵל כָּל אֶחָד אֶת הַכּוֹס בְּיָדוֹ, וּמַגְבִּיהָ אוֹתָהּ עַד שְׁחֹתֵם אֶת בְּרֶכֶת 'גָּאֵל יִשְׂרָאֵל' (סעיף ד).

מְנַהֵג חֲב"ד: כְּשִׁמְגִיעִים לְאִמְרַת 'לְפִיקָה' מַגְבִּיהָ אֶת הַכּוֹס עַד הַסִּיּוּם וְנֹאמֵר לְפָנָיו הַלְלוּ-ה', שֶׁאֵז מַעֲמִידוֹ עַל הַשְּׁלֶחָן, וְאַחַר כֵּן חוֹזֵר וּמַגְבִּיהוֹ לְבְרֶכֶת 'אֲשֶׁר גָּאֲלָנוּ'.

לז. **מְבָרְכִין עַל הַכּוֹס 'בוֹרָא פְּרִי הַגֶּפֶן' וְשׁוֹתִין בְּהִסְבַּת שְׂמַאל.** (סעיף ד)

מְנַהֵג הַסְּפָרְדִים: לֹא מְבָרְכִים "בוֹרָא פְּרִי הַגֶּפֶן" עַל הַכּוֹס הַשְּׂנִיָּה, מִפְּיֵן שֶׁכִּבֵּר בְּרַכְנוֹ עַל הַכּוֹס הַרְּאִשׁוֹנָה שֶׁל הַקְּדוּשָׁה.

רְחֻצָּה, מוֹצִיא מִצָּה

לח. אַחַר כֵּן נוֹטְלִין יְדֵיהֶם וּמְבָרְכִין עַל נְטִילַת יְדֵים וּמְבָרְךְ הַמוֹצִיא עַל הַמִּצּוֹת. (סעיף ה)

לט. **מִצּוֹת אֲכִילַת מִצָּה** הִיא מִן הַמִּצָּה הָאִמְצָעִית, שֶׁהִיא הַפְּרוּסָה (=שְׂאִינָה שְׁלֵמָה), לְפִי שֶׁהַמִּצָּה נִקְרָאת 'לֶחֶם עֲנִי' וְדִרְכוֹ שֶׁל עֲנִי בְּפְרוּסָה. אֲבָל בַּיּוֹם טוֹב צְרִיף לְבַצֵּעַ עַל שְׁתֵּי כְּפֻרוֹת שְׁלֵמוֹת, עַל כֵּן בְּשִׁעָה שֶׁהוּא מְבָרְךְ 'הַמוֹצִיא' אוֹחֲזָה אֶת שְׁתֵּי הַמִּצּוֹת הַשְּׁלֵמוֹת בְּיָדָיו - הָעֲלִיּוֹנָה וְהַתְּחִתּוֹנָה, וְהַפְּרוּסָה - הָאִמְצָעִית - בִּיגִיחֶן, וּמְבָרְךְ הַמוֹצִיא, וְאַחַר כֵּן מְנִיחַ אֶת הַמִּצָּה הַתְּחִתּוֹנָה מִיָּדָיו וְאוֹחֲזָה רַק בְּעֲלִיּוֹנָה וּבְפְרוּסָה (=בַּמִּצָּה שְׂאִינָה שְׁלֵמָה), וּמְבָרְךְ עַל אֲכִילַת מִצָּה. (סעיף ה)

מ. אַחַר כֵּן בּוֹצֵעַ מִן הָעֲלִיּוֹנָה וְגַם מִן הַפְּרוּסָה מִכָּל אַחַת כְּפִזִּית, וְכֵן הוּא נוֹתֵן לְכָל אֶחָד מִבְּנֵי בֵיתוֹ, וְאוֹכֵל אֶת שְׁתֵּיהֶן יַחַד בְּהִסְבַּת שְׂמַאל. (סעיף ה)

הַעֲרָה: מִי שֶׁשָּׁקָשָׁה לוֹ לְאֹכַל מִצָּה כְּגוֹן שֶׁהוּא חוֹלָה אוֹ זָקֵן יָכוֹל לְהִסְתַּפֵּק בַּעֲשָׂרָה גֶרֶם לְכָל כְּפִזִּית⁸.

מא. אם קשה לו לאכול בפעם אחת, אוכל תחלה את **פזית** 'המוציא' מהמצה העליונה, ואחר כך את הפזית מן הפרוסה האמצעית, רק שלא ישנה ביניהן כלל ויאכל את שתיהן בהסבה. (סעיף ה)

מב. נוהגין שבביל פסח אין טובלין את המצה במלח. (סעיף ה)

מג. מי שאינו יכול ללעס מצה, מתיר לשרותה במים לרפכה. ובלבד שלא תהא נמוחה לגמרי. (סעיף ו)

מד. מי שהוא זקן או חולה ואינו יכול לאכול שרויה במים, יכול לשרותה ביין או בשאר משקים. (סעיף ו)

מה. כששורין את המצה לצאת בה ידי חובה, צריכין להזהר שלא לשרותה למשך זמן ארוך של מעת לעת כי אז נחשבת כמבשלת ואין יוצאין בה ידי חובה. (סעיף ו)

מרור

מו. לאחר אכילת המצה נוטל פזית מרור, וכן הוא נותן לכל אחד מבני ביתו. (סעיף ז)

מז. טובל את המרור בהרסת, ואחר כך מנער את ההרסת מעליו, שלא יתבטל טעם המרור. (סעיף ז)

מח. מברך על אכילת מרור ואוכלו בלא הסבה. (סעיף ז)

מנהג חב"ד: בברכת המרור מכניסים לפסח גם את המרור שבכורף.

נט. שעור פזית הוא כמו חצי ביצה. אולם, יש אומרים שהוא קצת פחות מכשליש ביצה (= כ-17 גרם), וכיין שצווי אכילת מרור בזמן הזה הוא מדרבנו, מי שקשה עליו לאכול מרור יכול לסמוך על דעה זאת ולאכל קצת פחות מכשליש ביצה ויכול גם לברך. (סעיף ז)

נ. מי שהוא חולה, שאינו יכול לאכול מרור כלל, ילעס על כל פנים קצת מהמינים שיוצאין בהם ידי חובה, או שאר עשב מר עד שיירגיש טעם מרירות בפיו, לזכר בעלמא (=רק לזכרון), בלא ברכה. (סעיף ז)

כורף

נא. אחר כך נוטל מן המצה התחתונה פזית, וגם פזית מרור, ונכון לטבולו בהרסת ואחר כך לנערה. (סעיף ז)

מנהג חב"ד: אין טובלים את המצה והחזרת בתורת בחרסת (מחשש שריוה), אלא רק שמים מעט חרסת יבשה (ללא יין) על החזרת ומיד מנערים אותה.

נב. מניח את המרור בתוך המצה, ואומר 'בן עשה הלל וכו' ואוכל בהסבה. (סעיף ז)

שלחן עורך

נג. לאחר אכילת המרור והכורף, אוכלין את הסעודה. (סעיף ח)

נד. יש לאכל את כל הסעודה בהסבה. (סעיף ח)

מנהג חב"ד: אוכלין את הסעודה שלא בהסבה.

נה. נוהגין לאכל ביצים בסעודה. (סעיף ח)

מנהג חב"ד: מתחילין את הסעודה באכילת הביצה - שעל הקערה - וטובלה במי מלח.

נו. החכם עיניו בראשו שלא למלא את כרסו, למען יוכל לאכל את האפיקומן כמצותו, ולא באכילה גסה (=אכילה על בטן מלאה). (סעיף ח)

נז. אין אוכלין בשר צלי בליל הסדר, אפלו של עוף. ואפלו אם הבשר היה מבשל ואחר כך צלו אותו, אין לאכלו, כדי שלא יראה או ידמה לקרבן הפסח, שמצות אכילתו פשה הוא צלוי. (סעיף ח)

צפון

נח. לאחר גמר הסעודה אוכלין אפיקומו, זכר לקרבן פסח שהיה נאכל בסוף הסעודה שיהא גמר כל השביעה. (סעיף ח)

דברי אדמו"ר הזקן: צריך לזהר לאכל האפיקומו קדם קצות לילה.

נט. יש לאכל לכל הפחות כזית אחד של מצה לשם אפיקומו. ומי שביקלתו יאכל שני כזיתים: אחד זכר לפסח, ואחד זכר למצה שהיתה נאכלת עם הפסח [מפנין שיש מחלקת האם האפיקומו הוא זכר לפסח או זכר למצה הנאכלת עם הפסח ורוצים לצאת ידי חובת שתי הדעות]. (סעיף ח)

מנהג חב"ד: אוכלים שני כזיתים מהאפיקומו, לצאת ידי שתי הדעות. ואם קשה לו ואוכל רק כזית אחד, יעשה תנאי שפזית זה הוא לפי הדעה שההלכה כמותה.

- ס. אוכל את האפיקומן בהסבה. (סעיף ח)
 סא. אין לאכל את האפיקומן בשני מקומות, אלא יאכל פלו במקום אחד. (סעיף ח)
 סב. אחר אכילת האפיקומן אסור לאכל שום דבר. (סעיף ח)

מנהג חב"ד: משתדלים מאד שלא לשתות לאחר האפיקומן (מלבד שתי כוסות היין שגשגארו), ואפלו לא מים. ולכן לפני אכילת האפיקומן מקפידים לשתות, כדי שלא יצמא אחר כך.

- סג. במקרה שאבד האפיקומן, אם יש לו עוד מצה מאלו שנעשו לשם מצת מצוה, יאכל ממנה פזית. ואם לאו, יאכל פזית ממצה אחרת. (סעיף יא)

ברך

- סד. אחר כך מוזגין כוס שלישית לברפת המזון, וצריך לדקדק בה שתהיה נקייה. (סעיף ח)

- סה. נוהגין שבצעל הבית מברך בזמון, שבצעל הבית נקרא "טוב עין" פי הזמין את העניים בתחלת הסדר לאכל פאשר אמר: "כל דכפין", ונאמר: "טוב עין הוא יברך" (משלי כב, ט), אל תקרי 'יברך' אלא 'יברך'; ולכן הוא שיברך - זמן. (סעיף ח)

- סו. אחר ברפת המזון מברכין על הכוס בורא פרי הגפן, ושותים בהסבה. (סעיף ח)

- סז. אחר ברפת המזון מוזגין כוס רביעית, ונוהגין לפתח את הדלת כדי לזכר שהוא ליל שמורים, ואין מתיראין משום דבר. ובזכות האמונה יבוא משיח צדקנו, והקדוש ברוך הוא ישפך חמתו על האמות, ולכן אומרים 'שפך חמתך ..'. (סעיף ט)

היל נרצה

- סח. לאחר ברפת המזון אומרים את הקטע המתחיל במלים: 'לא לנו' ובמשפטים באמירת ההלל. (סעיף ט)

- סט. כשמגיע למלים: 'הודו לה' פי טוב' - אם הם שלשה, אפלו עם אשתו ובניו שהגיעו לחנופה, יאמר 'הודו' והשנים יענו אחריו כמו שאומרים הלל בצבור. (סעיף ט)

דעת אדמו"ר הזקן: גם ב'אנא ה' יאמר המקריא בקול והשומעים יענו אחריו.

ע. מן הפוסק הרביעיית צריכין לשתות רביעיית שלמה, ומברכין אחריה ברכה אחרונה, [מי שאינו יכול לשתות רביעיית שלמה, ישתה לפחות רב רביעיית, ולא יברך ברכה אחרונה] ואחר כך גומרין את סדר ההגדה. (סעיף ט)

עא. אחר הארבע כוסות אסור לשתות שום משקה מלבד מים. (סעיף ט)

מנהג חב"ד: משתדלים מאד שלא לשתות אפלו מים.

עב. אחר ההגדה יאמר 'שיר השירים', אלא אם כן השנה מתגברת עליו. (סעיף ט)

כתב אדמו"ר הזקן: יעסק בהלכות פסח וביציאת מצרים.

דינים נוספים בליל הסדר

עג. נוהגין שאין קורין בליל הסדר את כל הנסח הרגיל של קריאת שמע שעל המטה, אלא רק פרשת 'שמע' בלבד וברכת המפיל, להורות שהוא ליל שמונים מן המזיקין ואין צריך שמירה. (סעיף ט)

מנהג חב"ד: בליל הסדר השני - בחוץ לארץ - אומרים קריאת שמע שעל המטה פרגיל, אבל בלילה הראשון אומרים רק פרשת 'שמע' וברכת המפיל.

הליכות ומנהגים

א. בחב"ד לא נוהגים "לחטף" את האפיקומן.

ב. באמצע אמירת ההגדה נוהגים לשפף יין מהכוס: 'שלש פעמים באמירת דם, ואש, ותמרות עשן'; עשור פעמים בעשור הפכות; ושלש פעמים נוספות באמירת הסימנים "דצ"ו, ע"ש, באח"ב".

ג. משתדלים לשפף את טפות היין הללו לכלי פגום או סדוק. נזהרים שלא לשפף את היין לכלי כשהוא על השלחן, וכן אין מעבירים מעל השלחן את הכלי עם היין השפוף.

ד. נזהרים ביותר ממצה שרויה. לכן המצות שעל השלחן מכסות שמא תפל עליהם טפת מים, וכן מקפידים שלא לפלו מפרוגי המצה במים או במרק.

ה. לפני ששופכים מים או משקים שמים מערבים בהם לכוס או לקערה, בודקים שלא יהיו בפלי פרוגי מצה.

ו. באשר נוטלים מים אחרונים אין מעבירין בפסח גדים על השפתים מחשש של "מצה שרויה".

ז. מקפידים לסיים את אכילת האפיקומן לפני חצות הלילה (ובלילה השני - בחוץ לארץ - אין מקפידים על כך), אבל את המשך ההגדה אומרים גם לאחר חצות.

ח. מוזגים 'כוס של אליהו' לפני ברכת המזון, ולאחר אמירת 'לשנה הבאה בירושלים' - בסוף ה'סדר' - מוסיפים מעט יין מהבקבוק ואחר כך מחזירים את היין מהכוס לבקבוק.

ט. לאחר ברכת המזון ומציגת כוס רביעי לוקחים גרות דולקים (אם החג אינו חל בשבת) והולכים לפתח את כל הדלתות שבין מקום צריכת הסדר לבין הפתח הראשי. אלו שנגשלו לפתח את הדלתות אומרים "שפך חמתך" ליד הפתח, ואלו שאר המסבים אומרים "שפך חמתך" במקומם.

י. אין נוהגים לומר את הפזמונים שבסיום ההגדה, ואין אומרים "חסל סדור פסח".

יום טוב ראשון של פסח

יא. ביום טוב ראשון של פסח, אומרים בשחרית 'הלל שלם', אך בהל המועד ובשביעי של פסח אומרים רק 'חצי הלל'¹⁰.

יב. ביום טוב ראשון של פסח, מכריזים לפני תפלת מוסף על אמירת 'מוריד הטל' ובתחלת חזרת שליח הצבור מוסיפים 'תפלת טל' כנסח המופיע בסדור.

יג. במוצאי החג הראשון מתחילים לומר גם 'ותן ברכה'.

יתר דיני אמירת 'מוריד הטל', 'ותן ברכה', מופיעים בהלכות תפלה פרך שלשה עשר.

שביעי של פסח

יד. בשביעי של פסח חל ביום ששי, יש לערוך 'ערוב תבשילין' לפני כניסת החג, כמפורט להלן בפרק ארבעים.

טו. בשביעי של פסח אין מברכים 'שְׁהָיָנוּ' בהדלקת הנרות ובקדוש, כמפורט להלן בפרק שלשים ושבעה.

טז. נוהגים להשאיר ערים בגליל שביעי של פסח וללמוד תורה.

יז. בשביעי של פסח קורין בתורה בשירת הים שהיתה ביום זה. ומנהגנו ששומדים בשעת קריאת השירה.

יח. משתדלים ללכת לבתי כנסיות הנמצאים במקומות שונים, לשמח את אחינו בני ישראל הנמצאים שם ולחזור לפניהם דברי חסידות והתעוררות לעבודת השם יתברך.

יט. בשביעי של פסח בארץ ישראל ובאחרון של פסח בחוץ לארץ, עורכים לפני תפילת מוסף 'הזכרת נשמות'.

מנהג הספרדים: אין מזכירים נשמות דוקא בנחגים, אלא עורכים 'השפחה' בימים שבהם קוראים בתורה.

יתר דיני הדלקת הנרות והקדוש, מופיעים בפרק ב, הלכות שבת, פרקים שני נחמישי. יתר דיני הזכרת נשמות מופיעים לעיל פרק ששי, בהלכות יום הכפורים.

סְעוּדַת מְשִׁיחַ

מנהג הבעל שם טוב לערוך ביום האחרון של פסח, לקראת סיום החג, סעודה מיוחדת. סעודה זו נקראת 'סעודת משיח', מפני שבזמן זה מאיר גלוי הארת המשיח.

נוטלים ידים, בוצעים על שתי מצות, אוכלים מצה, ושותים בסעודה זו ארבע כוסות יין - כנגד ארבע כוסות של נחמה שעתידי הקדוש ברוך הוא להשקות את ישראל.

1. שולחן ערוך אדמו"ר הזקן סימן תע"ב, סעיף כה.
2. מסגרת השולחן לקיצור שולחן ערוך סימן קטן, סעיף קטן א.
3. סדר ברכת הנהנין פרק ז הלכה ו. וראו עוד בשו"ת צמח צדק אורח חיים סי' כז.
4. קיצור שולחן ערוך להרב טולידאנו.
5. הגדה של פסח (קה"ת).
6. סידור אדמו"ר הזקן.
7. ספר המנהגים, עמוד 39.
8. על פי 'הלכות ומנהגי חב"ד' עמ' 204, וכן ראו 'הערות וביאורים אוהלי תורה', יא ניסן תשע"א.
9. שולחן ערוך אדמו"ר הזקן סימן תע"ז, סעיף ו. ובליל הסדר השני בחוץ לארץ אין מקפידים על כך, ספר המנהגים עמוד 38.
10. סידור אדמו"ר הזקן.

סימן ק הלכות ספירת העומר וּחג השבועות

ספירת העומר

- א. מצות עשה מן התורה שְיִסְפֹּר כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל שְׁבַעַה שְׁבוּעוֹת מִיּוֹם הַבָּאֵת **קָרְבַּן הָעוֹמֵר** שֶׁהוּא בֶּט"ז בְּנִיֶסֶן, שְׁנֵאָמַר: "וּסְפַרְתֶּם לָכֶם מִמַּחֲרַת הַשָּׁבֹת [=חג הפסח], מִיּוֹם הַבִּיאָכֶם אֶת עוֹמֵר הַתְּנוּפֶה, שְׁבַע שָׁבֹתוֹת תַּמִּימֹת תַּהֲיִינָה" (ויקרא כג, טו).
- ב. פִּיּוֹם כְּשֵׁאִין **בֵּית מִקְדָּשׁ** וְאִין מִקְרִיבִים אֶת **קָרְבַּן הָעוֹמֵר**, **מִצְוָה** זוֹ הִיא **מְדַרְבָּנָן**.
- ג. לְפָנֵי קִיּוֹם הַ**מִצְוָה מְבֻרְכִים** מְעַמְדִּים: 'בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל סְפִירַת הָעוֹמֵר' וְסוֹפְרִים. (סעיף א)
- ד. בְּלִיל שְׁנֵי שָׁל **פֶּסַח** מִתְחִילִין לְסַפֵּר **סְפִירַת הָעוֹמֵר**. (סעיף א)
- ה. הַ**מִצְוָה** הִיא לְסַפֵּר תַּכְףּ בְּתַחֲלַת הַלַּיְלָה אַחַר **צֵאת הַפּוֹכְבִים** וּבְדִיעֲבַד זְמַנָּה כָּל הַלַּיְלָה. (סעיף א)

דְּבָרֵי אָדָמוֹר הַזְּקֵן: לְכַתְּחֵלָה יֵשׁ לְהַמְתִּין וְלְסַפֵּר רַק לְאַחַר צֵאת הַפּוֹכְבִים. אֲמַנָּם בְּדִיעֲבַד אִם סָפַר מִהַשְּׂקִיעָה וְאֵילָף יֵצֵא יָדָיו חוֹבְתוֹ. וּמִכָּל מְקוֹם טוֹב שְׂיַחְזֹר וְיִסְפֹּר לְאַחַר צֵאת הַפּוֹכְבִים, אֵף לֹא יִבְרֹךְ עַל סְפִירָה שְׁנִיָּה זוֹ.

- ו. נוֹהֲגִין שְׁלֹא לַעֲשׂוֹת **מְלָאכָה** אֶחָד אֲנָשִׁים וְאֶחָד נְשִׁים, כָּל יְמֵי הַסְּפִירָה מִשְּׂקִיעַת הַחֲמָה עַד לְאַחַר סְפִירַת הָעוֹמֵר. וְרַמְזָ לָזֶה, שְׁנֵאָמַר: "שְׁבַע שָׁבֹתוֹת" (ויקרא כג, טו) מְלִשׁוֹן שָׁבוֹת (=שְׁבִיטָה מִמְּלָאכָה). שְׁבַזְמַן הַסְּפִירָה, דְּהִינּוּ מִשְּׂקִיעַת הַחֲמָה וְאֵילָף, יֵשׁ לְשִׁבֹּת מִמְּלָאכָה עַד לְאַחַר הַסְּפִירָה. (סעיף ב)
- ז. מִי שֶׁשָּׁכַח כָּל הַלַּיְלָה וְלֹא סָפַר, יִסְפֹּר בְּמִשְׁךְ הַיּוֹם שֶׁלְמַחֲרַת בְּלֹא בְּרָכָה. וּבְלִילוֹת שֶׁלְאַחַר מִכּוֹן יִמְשִׁיךְ וְיִסְפֹּר בְּבְרָכָה. (סעיף ב)
- ח. אִם יוֹדֵעַ בְּנֻדְאוֹת שֶׁשָּׁכַח לְסַפֵּר בְּלַיְלָה וְלֹא הַשְּׁלִים גַּם בְּמִשְׁךְ הַיּוֹם יִמְשִׁיךְ **לְסַפֵּר** בְּכָל הַלַּיְלוֹת שֶׁלְאַחַר מִכּוֹן בְּלֹא בְּרָכָה. (סעיף ב)
- ט. אִם נִסְתַּפֵּק לוֹ (=הוּא בְּסַפֵּק) אִם סָפַר אוֹ לֹא, יִכּוֹל לְהַמְשִׁיךְ וְלְסַפֵּר שְׁאָר הַלַּיְלוֹת בְּבְרָכָה. (סעיף ב)

מנהג הספרדים: ברוב קהלות הספרדים נוהגים ששליח הצבור סופר בקול ספירת העומר ללא ברכה בכל יום לאחר תפילת שחרית וחוזרים הצבור וסופרים אחריו, כדי שמי ששכח לספור בלילה יוכל להמשיך לספור בברכה בשאר הלילות.²

י. השואל מחברו **בין השמשות** או אחר כך: "כמה מונים היום?", יאמר לו: "אתמול היתה כף וכה", שאם יאמר לו כמה מונים היום (=את המספר העכשווי), **אינו רשאי לברך** אחר כך על הספירה. (סעיף ג)

כתב אדמו"ר הזקן: אם אמר לו רק את מספר הימים ולא אמר את המלה 'היום' - יספור לאחר מכן **בברכה**.

יא. **לכתחלה** עוד קדם ש**יברך** צריך לידע על מה הוא מברך, דהינו (=כלומר) שידע כמה ימים הוא **בספירה**. (סעיף ד)

יב. **בדיעבד**, אם לא ידע כמה מונים באותו יום, וברך על דעת ש**יספור** כמו מה שישמע מחברו - גם כן **יצא ידי חובה**. (סעיף ד)

יג. אם **ברך על דעת** (=בשעה שברך חשב) **לספור** ארבעה ימים, ולאחר שברך נזכר שצריך לספור חמשה - סופר חמשה, ואינו צריך לברך שנית. (סעיף ד)

יד. אם טעה **בספירה**, כגון שהיה צריך לומר "ששה ימים" ואמר "חמשה ימים", אם נזכר כל זמן שעוסק בספירה - חוזר וסופר כראוי ואין צריך לברך שנית. אבל אם הפסיק בענינים אחרים³ - צריך לברך שנית. (סעיף ד)

מנהגי אבילות בימי הספירה

טו. **בימי הספירה** מתו תלמידי רבי עקיבא במשך ל"ג יום, ולכן נוהגין בגימורים אלו קצת **מדיני אבילות**, שאין נושאים נשים ואין מסתפרים. (סעיף ו)

טז. **מתר** לעשות שדוכין אפלו עם סעודה בגימורים אלו, אך רקודים ומחולות **אסורים**. (סעיף ט)

יז. כשחל ראש חודש איך בשבת, **מתר** לשא אשה וכן להסתפר בערב שבת זה, כיון שיש בו שתי קדשות: קדשת שבת וקדשת ראש חודש. (סעיף ו)

יח. יש מקומות שנוהגין לחשב את ל"ג הימים מהיום הראשון של הספירה, ולכן **אוסרים** להסתפר ולשא אשה רק עד ל"ג בעומר, ומיום ל"ג בעומר ואילך - **מתירין**. (סעיף ו)

הליכות ומנהגים

- א. נשים פטורות ממצות ספירת העומר, מפני שהיא מצות עשה שהזמן גרמא. אך המנהג שהנשים מקפידות לספור ואף מברכות על כך.
- ב. מחנכים גם את הקטנים והקטנות בספירת העומר (ילד שהגיע לגיל מצוות באמצע ימי הספירה - ממשיך לספור ולברך כרגיל).
- ג. נוהגים שאין מברכים 'שהחיינו' בימי ספירת העומר, להוציא ימי חג הפסח, שבתות ול"ג בעומר¹³.
- ד. נוהגים ללמוד בימי ספירת העומר את מסכת סוטה שיש בה מ"ט דפים, דף ליום.
- ה. י"ד באדר הוא 'פסח שני' ואין אומרים בו תחנון, אבל אומרים במנחה שלפניו. נהוג לאכל בו מצה.

ל"ג בעומר

- א. נהוג אצל חסידים לערוך התנעדות לכבוד רשב"י בל"ג בעומר בין מנחה למערב.
- ב. פבוד קדשת אדמו"ר נשיא דורנו עורר לערוך תהלוכות וכנוסי ילדים בל"ג בעומר.

שבועות

- א. מראש חדש סיון ועד י"ב בו (כולל יום י"ב), אין אומרים תחנון, לפי שימים אלו היו, בזמן שבית המקדש היה קיים, ימי התשלומים, שבהם השלימו את הבאת הקרבנות שלא היו יכולים להביא בהם עצמו¹⁴.
- ב. נוהגים שלא מסתפרים עד ערב חג השבועות. כשחג השבועות חל ביום ראשון, מסתפרים ביום ששי שלפניו.

סימן קד דיני חל המועד

חל המועד

א. הימים שבין החג הראשון של סכות לשמיני עצרת, וכן הימים שבין החג הראשון של פסח לשביעי של פסח, נקראים חל המועד.

המתר והאסור בחל המועד

ב. חל המועד אסור בקצת מלאכות ומתיר בקצתן. (סעיף א)

ג. כל מה שהוא לצורך אכילה לחל המועד או ליום טוב מתיר. (סעיף א)

דברי אדמו"ר הזקן: הרבה מלאכות התירו לצורך המועד, בתנאי שהן "מעשה הדיוט" ולא "מעשה אמן".

ד. מלאכה בדבר האבד, דהיינו (=פלוטר) שאם לא יעשה יבוא לידי הפסד, מתיר לעשותה. (סעיף א)

ה. צריכין לזהר מאד שלא לעשות בחל המועד מלאכה האסרה, פי אמרו רבותינו זכרונם לברכה, שהמחלל את חל המועד - פאלו עובד עבודה זרה. (סעיף א)

כבוד חל המועד

ו. עוד אמרו רבותינו זכרונם לברכה, שהמבזה את חל המועד, אף על פי שיש בידו תורה ומעשים טובים, אין לו חלק לעולם הבא. (סעיף ב)

ז. "המבזה את חל המועד" זהו מי שאינו מכבדו במאכל ובמשתה ובכסות, ולכן כל אדם חייב לכבדו כפי כחו, וללבש בו בגדים מכבדים. (סעיף ב)

דברי אדמו"ר הזקן: יש לשתות בכל יום מימי חל המועד רביעית יין.

מלאכת דבר האבד

ח. מלאכת דבר האבד יכולה להעשות גם על ידי ישראל (=יהודי) אחר, ואפלו בשכר. (סעיף ג)

- ט. מה שְׁאֵינוּ דְּבַר הָאֵבֶד אֶלָּא שֶׁהוּא לְצַרְף הַמוֹעֵד, אֵין לַעֲשׂוֹת עַל יְדֵי יִשְׂרָאֵל אַחַר בְּשׂוּכָר, אֶלָּא עַל יְדֵי נְכָרִי. (סעיף ג)
- י. אִם אֵינוּ מוֹצֵא נְכָרִי, וְגַם בְּעֲצֻמוֹ אֵינוּ יָכוֹל לַעֲשׂוֹת, מִתָּר לַעֲשׂוֹת אֶפְלוּ עַל יְדֵי יִשְׂרָאֵל בְּשׂוּכָר. (סעיף ג)
- יא. מִתָּר לַעֲשׂוֹת דְּבַר הָאֵבֶד רַק אִם לֹא הָיָה אֶפְשָׁר לוֹ לַעֲשׂוֹתוֹ קִדְּם יוֹם טוֹב, אֲבָל אִם הָיָה אֶפְשָׁר לוֹ לַעֲשׂוֹתוֹ קִדְּם יוֹם טוֹב, וְהִנִּיחוֹ בְּכֻנְהַ לְיַמֵּי חַל הַמוֹעֵד, אָסוּר לַעֲשׂוֹתוֹ בְּחַל הַמוֹעֵד. (סעיף ד)

עֲשִׂית מְלֹאכָה עַל יְדֵי אָדָם אַחַר

- יב. אִם יֵשׁ יִשְׂרָאֵל שְׂאֵין לוֹ מַה לְאַכֵּל פְּרָאוּי בְּיַמֵּי הַחֵג וְחַל הַמוֹעֵד, מִתָּר לַעֲשׂוֹת כָּל מְלֹאכּוֹת הָאֲסוּרוֹת בְּחַל הַמוֹעֵד עַל יְדוֹ (=לְבַקְּשׁוֹ לַעֲשׂוֹת זֹאת, וְלִתֵּת לוֹ שׂוּכָר עַל פָּה) פְּדִי שְׂיֵהָא לוֹ (=פְּסָף וְיֻכַּל לְקִנּוּת) מַה לְאַכֵּל. וּמְכַל מְקוֹם יַעֲשֶׂה זֹאת בְּצַנְעָא (=בְּסִתְרָא). (סעיף ה)
- יג. מְלֹאכּוֹת הָאֲסוּרוֹת לַעֲשׂוֹת בְּחַל הַמוֹעֵד אָסוּר לַעֲשׂוֹתָן גַּם עַל יְדֵי נְכָרִי. אָף לְצַרְף מְצוּהַ מִתָּר. (סעיף ה)
- יד. מִתָּר בְּחַל הַמוֹעֵד לְשׂוּכַר פּוֹעֲלִים, וְאֶפְלוּ יִשְׂרָאֵלִים (וְלִסְכָּם אֲתָם), שְׂיַעֲשׂוּ מְלֹאכּוֹת לְאַחַר הַמוֹעֵד. (סעיף יח)

מְלֹאכּוֹת בְּשׂוּדָה

- טו. אָסוּר לְזַבֵּל שְׂדֵהוּ בְּחַל הַמוֹעֵד. וְאֶפְלוּ לְהַכְנִיס לְשְׂדֵהוּ צֹאן בְּשׂוּבִיל שְׂיַעֲשׂוּ שָׁם זָבָל - אָסוּר. וְאָסוּר לַעֲשׂוֹת זֹאת אֶפְלוּ עַל יְדֵי נְכָרִי. (סעיף ז)
- טז. זְרִיעָה אָסוּרָה בְּחַל הַמוֹעֵד. (סעיף ח)
- יז. אִם יֵשׁ לוֹ זְרָעִים שְׂאֵם לֹא יִשְׁקֶם בְּמִים בְּחַל הַמוֹעֵד יִפְסְדוּ (=יִתְקַלְקְלוּ) לְגַמְרִי, מִתָּר לְהִשְׁקוּתָם. (סעיף ח)
- יח. אָסוּר לְתַלֵּשׁ אוֹ לְקַצֵּץ שׁוּם דְּבַר מִן הַמְּחַבֵּר לְקַרְקַע, אֶלָּא רַק אֶת מַה שְׂהוּא צָרִיף לְאַכֵּל בְּמוֹעֵד [אָף אֵין צָרִיף לְצַמְצֵם בְּדִיּוֹק, וְגַם אִם יִשְׂאָר מְעַט מִמָּה שְׂתַּלֵּשׁ לְאַחַר הַחֵג - אֵין בְּכָף פְּלוּם]. (סעיף ט)
- יט. אִם יֵשׁ חֲשָׁשׁ שֶׁהַפְּרוֹת יִתְקַלְקְלוּ עַד לְאַחַר יוֹם טוֹב, מִתָּר לְתַלֵּשׁ אוֹ לְקַצֵּץ אוֹתָם בְּחַל הַמוֹעֵד. (סעיף ט)

כ. **אסור** לקצץ ענפי האילן בשביל לתקנו (=לסדר אותו), ואם נפר שמוכנו לקצץ הענפים כדי להאכילו לבהמתו ולא לתקנו, כגון שקוצץ כלן מצד אחד, **מתר**. (סעיף ט)

כא. מי שיש לו גנה ליד גנה של נכרי, והנכרי לוקט פרותיו, ואם הישראל לא לקט יבוא לידי הפסד, **מתר** לו ללקטם. (סעיף י)

כב. אם הפרות עלולים להתקלקל פשהם תלושים אם לא יעשה לצרכם גם **מלאכה** אחרת, **מתר** לעשות הכל, אפילו לדרוך ענבים כדי לעשות זין וכדומה לזה, ובלבד שלא יניח (=ידחה) בכונה מלאכתו **לחל המועד**. (סעיף י)

תספורת וקציצת צפרנים

כג. **אסור** להסתפר **בחל המועד**. (סעיף יא)

כד. לקצץ הצפרנים גם כן **אסור בחל המועד**. (סעיף יב)

כה. אם קצץ את הצפרנים בערב **יום טוב** וגדלו, **מתר** לקצצן גם **בחל המועד**. (סעיף יב)

הערה: יש להתיר קציצת צפרנים גם לצרף מניעת **חציצה** בנטילת ידיים. ("חל המועד פהלכתו" פרק ד, סעיף י)

כבוס

כו. **אסור** לכבס שום דבר אפילו לצרף **מועד**, אלא אם לא היה אפשר לו בשום אופן לכבס קדם **יום טוב**. (סעיף יג)

כז. בגדי תינוקות, וכן בגדי ילדים קטנים שמתלכלכים תדיר [וכיוצא בזה], פיון שצריכין להם הרבה - **מתר** לכבסם, ויזהרו לכבסם בצנעא (=בסתרת). (סעיף יג)

לצרף רפואה ולצרף נכרי

כח. כל דבר שהוא לצרף רפואה **מתר** לעשות **בחל המועד**, בין לאדם בין לבהמה. (סעיף יד)

כט. אפילו מלאכות המתרות **בחל המועד** **אסור** לעשותן בשביל נכרי. (סעיף ו)

כְּתִיבָה

- ל. חֲשִׁבוֹנוֹת שְׂאֵם לֹא יִכְתְּבֶם, יִשְׁכַּחֶם וְכִיּוֹצֵא בָּזָה - מִתָּר לְכַתְּבֶם בְּחֵל
הַמוֹעֵד מִשׁוּם דְּהוּי (=שְׂזָה) דְּבָר הָאֲבָד. (סעיף טו)
- לא. וְכֵן מָה שֶׁהוּא לְצַרְף הַמוֹעֵד מִתָּר לְכַתְּב, אֲבָל שְׂאָר דְּבָרִים אֲסוּר לְכַתְּב.
(סעיף טו)

דַּעַת אֲדַמוּ"ר הַזְקֵן: מִתָּר לְכַתְּב דְּבָרֵי תוֹרָה לְעַצְמוֹ דְּרָף
לְמוֹדוֹ.

- לב. אֲגֵרֶת שְׁלוֹמִים שְׁכּוֹתֵב אָדָם לְחִבְרו (=מְכַתֵּב לְחִבְרו), נוֹהֲגִין לְכַתְּב בְּשָׁנֵי
קָצָת, דְּהֵינּוּ (=פְּלוֹמֵר) שְׁכּוֹתֵבִין שׁוּרָה הָרֵאשׁוֹנָה עֲקָמָה. (סעיף טו)
- לג. מִי שֶׁצָּרִיף לְלוֹת מְעוֹת, אֶפְלוּ שְׁלֹא לְצַרְף הַמוֹעֵד, אֲלָא שֶׁהוּא חוֹשֵׁשׁ פֶּן
לֹא יִמָּצֵא לְלוֹת לְאַחַר הַמוֹעֵד, וְהַמְלִיחָה אֵינּוּ רוֹצֵה לְהַלּוֹת לוֹ בְּלֵי שְׂטָר,
מִתָּר לוֹ לְכַתְּב אֶת הַשְּׂטָר בְּחֵל הַמוֹעֵד. (סעיף טז)

אֲסוּר טְרָחָא

- לד. אֲסוּר לְהַעֲבִיר מִטְּלִטְלִיּוֹ וְכֻלֵּי בֵּיתוֹ בְּחֵל הַמוֹעֵד מִדִּירָה שֶׁבְּחֻצָּר זֹו לְדִירָה
שֶׁבְּחֻצָּר אַחֲרֶת. אֲבָל מִבֵּית לְבֵית בְּחֻצָּר אַחַת - מִתָּר. (סימן קה, סעיף א)
- לה. בְּמָקוֹם הַפֶּסֶד - מִתָּר לְהַעֲבִיר חֲפָצָיו אֶפְלוּ מֵעִיר אַחַת לְעִיר שְׁנֵינָה. (סימן
קה, סעיף א)
- לו. אִם מַעֲבִיר חֲפָצָיו מִדִּירָה שְׁאֵינָה שְׁלוֹ לְדִירָה שֶׁהִיא שְׁלוֹ - מִתָּר מִשׁוּם
שְׂמִיחַת יוֹם טוֹב, שֶׁשְׂמִיחָה הִיא לוֹ לְדוֹר בְּדִירָה שֶׁהִיא שְׁלוֹ. (סימן קה, סעיף א)
- לז. אִם צָרִיף לְהַכְנִיס פְּרוֹתָיו אוֹ שְׂאָר סְחוּרָה מִפְּנֵי שֶׁהוּא יָרָא מַגְנָבִים וְכַדוּמָה
- יִשְׁתַּדֵּל לַעֲשׂוֹת זֹאת בְּצַנְעָא. וְאִם אֵי אֶפְשָׁר - מִתָּר לַעֲשׂוֹת אֶפְלוּ
בְּפְרִיקָסָא. (סימן קה, סעיף ב)

דִּינֵי מִקָּח וּמִמְכָּר

- לח. אֲסוּר לְהַתְעַסֵּק בְּסְחוּרָה, קִנְיָה וּמְכִירָה. אֲבָל אִם נִזְדַּמֵּן לוֹ רוּחַ מְרָבָה, יְכוּל
לְקַנּוֹת וּלְמַכֵּר בְּצַנְעָא. וְיִשְׁתַּמֵּשׁ בְּחֵל מְהֵרוּחַ לְקַנּוֹת צָרְכֵי הַתְּגָו בְּהִרְחָבָה.
(סימן קו, סעיף א)

לט. אם יש לו סחורה שיש חשש שאם לא ימכרנה עתה יהיה לו הפסד ממשי, **מתר למכרה**, כי הוא **דבר האבד**. (סימן קו, סעיף ב)

מ. מי שצריך לקנות זון בעת הבציר כדי שיהיה לו לצרכי ביתו, לשתות במשך כל השנה, ויודע שאחרי הקיץ יהיה חזון בליקר יותר - **מתר** לו לקנות **בחל המועד**. אבל אם קונה כדי למכר אחר כך ולהרויח - **אסור** בחל המועד. (סימן קו, סעיף ד)

מא. **מתר** לפתח חנות שמוכרים בה דברים הנצרכים למועד, כגון פרות. וכיון שמתר לפתח את החנות, מתר למכור גם לגוי הבא לקנות. (סימן קו, סעיף ה)

משקה ושמחה

מב. אין נושאין נשים בחל המועד, משום ש"אין מערבין שמחה בשמחה". (סעיף יז)

מג. מתר לעשות בחל המועד משקה לברית מילה ולפדיון הבן. מתר גם לעשות משקה לכתיבת 'תנאים'. (סעיף יז)

תחומין

מד. מתר לקחת בחל המועד חוץ לתחום, בין ברגליו, בין בנסיעה בקרון, ובין רכוב על בעל חיים. (סעיף ט)

1. שולחן ערוך אדה"ז סי' תסח ס"ה.

2. שולחן ערוך אדה"ז סי' תסח ס"ח.